Єднаймося в Просвіті!

Галицька Просвіта

…За Тебе, Нене,
що не вмерла в муках,
А підіймаєшся
з тортур колишніх,
Складаю перед Богом
в мольбах руки:
«Могутність Україні дай,
Всевишній!»
Богдан ГАЛЯНОВСЬКИЙ

№ 47 (410)
22 листопада 2012 р.

Тижневик "Галицька Просвіта" * Засновник – Івано-Франківське ОО ВУТ "Просвіта" ім. Т. Шевченка * Свідоцтво – ІФ № 521 від 15.06.2004 р. * Шеф-редактор – Степан Волковецький * Головний редактор – Богдан Вівчар * Літературний редактор – Ірина Шумада * Верстка – Марія Дзебчук * Набір – Наталія Дяченко * Друк – КП фірма "ЛІК" * Тираж – 2000 примірників * Замовлення – № 1049 * Наша адреса: 76018, м. Івано-Франківськ, вул. М. Грушевського,18 * тел. (0342) 75-05-86, * тел./факс (03422) 2-38-67 * e-mail: oblasna-prosvita@ukr.net * http://uaprosvita.if.ua/ * Наші реквізити: Р/р 26003300012896 в ПАТ "Ідея Банк" МФО 336310, код 04929075. * За зміст і достовірність інформації у рекламі відповідає рекламодавець * Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій і подає матеріали для дискусії * За точність викладених фактів відповідає автор * Редакція застерігає за собою право редаґувати і скорочувати матеріали * Листування з читачами – тільки на сторінках газети

ПРАВДА ПРО КРИВДУ

ГОЛОДОМОР – ГЕНОЦИД УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Кожної останньої суботи листопада в Україні вшановують пам'ять жертв штучно створеного комуністами голодомору в Україні у 1932–1933 роках.

Розуміючи, що поки в Україні господарює український селянин, соціалізм московського зразка в СРСР не побудувати, Сталін і його опричники в 1932–1933 роках створюють штучний голодомор в українському селі, від якого загинули мільйони українців. Аналоги подібним злочинам у світовій історії як за масштабом, так і за жорстокістю й цинізмом методів його здійснення важко знайти. Багато десятиліть у Радянському Союзі (СРСР) тема голодомору перебувала під суворою забороною. І лише після здобуття Україною Незалежності правда про голодомор повертається до пам'яті народу, стає його болем, реквіємом і водночас символом незнищенності нації.

Досвід важкої боротьби з Українською Народною Республікою змусив більшовиків піти на створення УРСР, а на початку 1920-их років проголосити політику українізації. 20-ті роки, позначені насамперед гострою боротьбою за владу в радянсько-компартійній верхівці, показали чимало гострих проблем у стосунках між Росією та Україною. Ці проблеми виходили далеко за межі українізації – вони стосувалися економіки, вреґулювання українсько-російських кордонів, формування збройних сил, розподілу владних повноважень між Москвою та Харковом, який тоді був столицею України.

Українське питання набуло для Москви принципового значення. Зламати Україну для Сталіна означало багатократно посилити свою владу і продемонструвати, що і з рештою союзних республік можна чинити будь-що. Зруйнування України як державного організму та нації мало багатоплановий вимір. Ударів було завдано в кількох напрямах. Найперші та найпотужніші спрямували супроти української інтеліґенції (справа «Спілки визволення України») та заможної частини селянства.

Відповідно до сталінського розуміння суспільного розвитку, заможне селянство мало зникнути шляхом примусової ліквідації, яка була подана у формі масової колективізації на основі розкуркулення. До куркулів зараховували практично всіх селян, які не зголошувалися вступати до колективних господарств. Слово «куркуль», як і в роки революції, використовувалось як політичний жупел у боротьбі з селянством. Ліквідація заможного селянства із одночасним запроторенням решти до колгоспів мала на меті поставити українське село під цілковитий контроль влади. Коли ж більшовики зіткнулися з опором селянства колективізації і розкуркуленню, вони застосували жорстоку розправу шляхом цілковитого вилучення їстівних запасів із одночасною забороною вільного пересування голодуючих. Голод став зброєю масового біологічного знищення українців, на довгі десятиліття порушив їхній природний генетичний фонд, призвів не лише до демографічних втрат, а й до морально-психологічних змін у свідомості нації. Наслідки голодомору гостро відчутні до сьогодні. Нагадаємо, на Західній Україні голоду не було, оскільки вона належала до Польщі.

Парламент ухвалив Закон «Про голодомор 1932–1933 років в Україні», яким голодомор визначили як геноцид. Заперечення голодомору карається. Але нинішній Президент на догоду Москві, як і вона, не визнає штучності голодомору, масштабів трагедії, гідного вшанування пам'яті мільйонів наших співвітчизників. Та лише позиція пам'яті і вшанування жертв – ґарантує неможливість повторення подібних трагедій у майбутньому. На цьому наголошував свого часу Президент України Віктор Ющенко: *«Голодомор приніс не лише страждання і мученицьку смерть. Голодомор приніс на українську землю страх, який досі живе серед нас. Лише правда про геноцид українського народу і пам'ять про кожного невинно убієнного може звільнити націю від цього важкого спадку».*

Спогад про голодомор у одному із сіл на Вінниччині чит. стор. 2.

СВІТ ВИЗНАЄ

ПРАВДА – АНГЛІЙСЬКОЮ

Інтерес західних науковців до теми голодомору зростає. В університеті Альберти вийшла друком збірка про голодомор-геноцид 1932–1933 років в Україні, повідомив прес-центр Центру досліджень визвольного руху. Вона містить ключові джерела та матеріали, багато з яких раніше ніколи не видавалися англійською.

Авторами книги є професор політичних наук Ратгерського університету (США) спеціаліст по Україні, Росії та СРСР Олександр Мотиль та заступник директора Канадського інституту українських наук університету Альберти (Канада) Богдан Клід. Книга складається з шести розділів: наукові та правові оцінки; висновки суддів та резолюції; свідчення очевидців та спогади; покази свідків, які вижили, їхні щоденники та листи; документи СРСР, України, Англії, Німеччини, Італії та Польщі; літературні праці.

«Окрім пролиття світла на цю людську катастрофу, масштаби якої не були відомі до розпаду Радянського Союзу, ця книга надає достатньо доказів, щоб визнавати голодомор, скоєний Сталіним та його підлеглими, геноцидом», – йдеться у передмові збірки. Англомовне видання, яке містить джерельні матеріали і дослідження, є хорошим способом відкрити страшну правду про голодомор світові, наголошує історик Володимир В'ятрович.

І. Р.

НАШІ СВЯТА

СВОБОДА НАРОДУ – СВОБОДА ЛЮДИНИ!

За календарем сьогодні – **День Свободи в Україні.** Та відзначати його на державному рівні ніхто не буде. Бо це – свято Майдану. А для нинішньої влади і насамперед Президента – це нагадування про страшну для них Помаранчеву революцію. Отож із приходом Януковича він і відмінив Указ свого «папєрєдніка», мовляв, в Україні свят і без того забагато. Зрозуміло, на радянські свята, як то Першотравень чи 9 Травня, в нього рука не підніметься, а ось свято українського народу йому не до шмиги. Зрештою, цьому антинародному режиму слово **свобода** взагалі чуже і викликає злобу й ненависть.

Але українці День Свободи відзначатимуть, бо для них – це справді свято. І ніяким україножобам не вбити наше прагнення до **Свободи.**

НОВИНИ УКРАЇНИ І КРАЮ

Грип – із Росії

Епідеміологи очікують значне підвищення рівня захворюваності на грип і ГРВІ. В Україну грип іде зі Сходу. Про це повідомив начальник відділу організації держсанепіднагляду Державної санітарно-епідеміологічної служби Віктор Ляшко. За його словами, грип заходить до нас із Росії. Вона випереджає нас на один-два тижні, і ми вже чекаємо значного підвищення захворюваності».

Лікуватимуть у Києві

У Києві підписали договір про тристоронню співпрацю між Івано-Франківською центральною міською клінічною лікарнею, Івано-Франківським національним медуніверситетом і Національним інститутом хірургії і трансплантології ім. О. Шалімова. За словами головного лікаря Івано-Франківська Тараса Масляка, важкохворих пацієнтів скеровуватимуть на безплатне лікування до київського інституту, адже медики Івано-Франківська поки що не проводять операцій на відкритому серці. Крім того, на базі Національного інституту хірургії і трансплантології ім. О. Шалімова проходитиме професійна підготовка кардіохірургів, які згодом працюватимуть в Івано-Франківській ЦМКЛ.

Побудують школу

Чорнопотоківська сільрада Надвірнянського району за результатами тендеру уклала угоду з ПП «Промбудсервіс-Косів» на реконструкцію школи в с. Чорному Потоці вартістю 10,05 млн. грн. Під час реконструкції заплановано, зокрема, будівництво корпусу на 14 класів, котельні та адмінприміщень. Усі роботи повинні завершити до вересня 2015 року.

Показати кіно про права людини

В Івано-Франківську в приміщенні книгарні КМЦ «Є» пройшов показ документальних фільмів українського та світового кінематографа, присвячених дотриманню прав людини в сучасному суспільстві. Ініціатором акції стала «Молода Просвіта». Як розповіла її лідер Євгенія Бардяк, в Івано-Франківську фестиваль проходив уп'яте і глядачі мали змогу переглянути близько десяти стрічок виробництва України, Канади, Мозамбіку, Нідерландів та інших країн. Порушували теми прав дитини, ув'язнених, людей з обмеженими фізичними можливостями, носіїв ВІЛ-інфекції і просто громадян тої чи іншої країни. Після переглядів відбувалися дискусії, глядачі мали змогу отримати безкоштовні консультації юриста і поспілкуватися з правозахисником, експертами.

СУД І СУТЬ

БАЧАТЬ ТЕ, ЩО НАКАЖУТЬ

Наприкінці минулого тижня в окружному адміністративному суді Івано-Франківської області розпочалося слухання справи за позовом прокурора області до обласної ради про скасування її рішення від 23 серпня ц. р. № 606-17/2012 «Про дотримання вимог Конституції України щодо функціонування державної української мови в області». Представницький орган місцевого самоврядування визнав мовний закон Ківалова–Колесниченка таким, що не підлягає виконанню на території Прикарпаття. Як було заявлено в рішенні обради, «бо ухвалений у незаконний спосіб, підриває основи української державності та спрямований не на захист мовних прав національних меншин, а на реалізацію грубої експансії російського шовінізму, на русифікацію України…» При цьому обласна рада посилалася на статті 10 і 60 Конституції України.

Адмінсуд переніс слухання на 14-ту годину 21 листопада враховуючи ту обставину, що у провадженні Івано-Франківського міського суду перебуває аналогічна справа за позовом до суду на обласну раду.

Насамкінець ще про таке. Згідно з Конституцією Генеральна прокуратура України зобов'язана у спосіб, передбачений законом, реаґувати на будь-яке порушення правових норм, у тому числі й у мовній царині. З цього приводу виникають слушні запитання: чому вона і пальцем не поворухнула тоді, коли парламентарі-«реґіонали» цинічно ґвалтували українську Конституцію, приймаючи сумнозвісний мовний закон Ківалова–Колесниченка? Або чому тоді, коли провладна парламентська більшість у неконституційний спосіб змінила державний устрій нашої держави, перетворивши її із парламентсько-президентської у президентсько-парламентську?

На жаль, прокуратура ніяк не реаґувала і не реаґує на постійні порушення Конституції і Законів України у Верховній Раді. А там нехтують ними щодня. І все сходить з рук. Бо не має вказівки реаґувати?

Теодор ДРОВНИЧ

P. S. Коли номер готувався до друку, відбувалося засідання адмінсуду. Розгляд справи знову перенесли до рішення суду першої інстанції.

ШАНОВНІ КРАЯНИ! ДОРОГІ ПРОСВІТЯНИ!
Триває передплата на газету «ГАЛИЦЬКА ПРОСВІТА».
Передплатний індекс – 91083.
ВАРТІСТЬ ПЕРЕДПЛАТИ (без оплати оформлення):
на місяць – 4,28 грн., на три місяці – 12,24 грн.,
на півроку – 22,83 грн., на рік – 44,46 грн.

БОЛИТЬ!

ГОЛОДОМОР У СТАНІСЛАВЧИКУ

– Мамо, мамо, а чому цей цвинтар так заріс тереном і дикою акацією? – запитав я у своєї тещі в селі Станіславчик, що на Вінниччині.

– Тихо, вдома розповім, бо тут є різні люди…

Ця розмова відбулася ще 1970 року. При зачинених дверях у хаті розповіла мені вже покійна Марія Онуфріївна Кучер про той страшний 1933-ій рік. У тому 1933-му році в селі з голоду помер кожен десятий… З осені червоноармійці-москалі трясли кожну хату, клуню, льох і на підводах вивозили геть усі продукти на станцію в Жмеринку. Накопичувались, гнили гори зерна, картоплі, а за крадіжку – розстріл. Діяв закон про п'ять колосків… Вимерли два хутори села – Підгір'я і Степовий. Молодь забрали на шахти Донбасу, а старші й малі помирали з голоду.

Точної цифри теща не назвала, але не менше сотні там на цвинтарі поховано в кількох ямах. Трупи збирали до вечора і присмерком везли в яму. Було заборонено ставити пам'ятники і щось розповідати іншим. Лише в 1991 році, уже в Незалежній Україні, на цьому цвинтарі встановили дубовий хрест із написом: «Жертвам голоду 1932–1933 років». Зауважте, не голодомору, а голоду.

І досі старий цвинтар цього великого села стоїть зарослий, хоч живуть ще внуки і діти загиблих. Та не подоланий страх тоталітаризму, а ще – байдужість людей. Церква Московського патріархату, звісно, аж ніяк не сприяє, аби навести лад на цвинтарі, а сільрада нарікає на брак коштів. Дивно, інші народи – німці, австрійці, поляки навели лад на цвинтарях, де поховані їхні громадяни часів Першої і Другої світових війн, які загинули в Україні. А ми в себе вдома не можемо вшанувати полеглих. На Вінниччині, скажімо, це чотири цвинтарі часів УНР, де поховані сотні вояків УГА. І там запустіння. І якби не галичани, то не було б навіть, скажімо, на цвинтарі Жмеринки березового хреста померлим від тифу воякам УГА, які захищали УНР.

– А як ви вижили, шестеро дітей же було у вас, – запитував тещу.

– Дідусь працював на колії в 1933 році, там давали невеликий пайок, а ще, ризикуючи життям, приносив крадене зерно, яке мололи з жолудями й пекли паляниці. Так вижили…

Та люди забули це страшне горе комуністичної доби і далі голосують за комуністів. Викликає здивування, що 18 країн світу визнали голодомор в Україні, а наші сусіди, які це спричинили, навіть не вибачилися перед Україною, мовляв, це був просто голод.

А село це було знане за УНР, там працював цукровий завод, гуральня, млин, вапнярка, цегельня. На цукроварні в XIX столітті чиновником працював Михайло Коцюбинський, який намалював узагальнений образ нелегкого життя селян. Згаданий у шкільному музеї цього села і Станіслав Потоцький, який володів там землею, і селяни назвали це село на його честь – Станіславчиком. Ще стоять будівлі, які спорудив Станіслав. Але, на жаль, про голодомор у шкільному музеї села згадано лише кількома рядками. Та чи будуть згадувати голодомор і страшні події 1932–1933 років у цьому селі школярі – правнуки тих убитих комуністичним сталінським режимом своїх попередників? За такого нашого ставлення до історії і пам'яті – сумнівно.

Записав ***Степан БОЙКО***

ЖИТТЯ ОСЕРЕДКІВ

Жителі с. Бортники у монастирі Святої Анни на Буковині

НЕ ХЛІБОМ ЄДИНИМ…

Монастир Святої Анни у містечку Вашківці, що на Буковині, відвідали просвітяни і мешканці села Бортники.

Духовна проща, організована сільською радою і осередком «Просвіти» для активних учасників громадського і культурно-просвітницького життя сільської громади, зібрала 55 учасників. Серед них – медики, вчителі, працівники зв'язку і соціальної сфери, лісники, сільські підприємці, люди поважного віку і молоді, учасники художньої самодіяльності – всі ті, кому не байдужі проблеми і здобутки рідного села, ті, хто є опорою і підтримкою у роботі місцевого самоврядування.

Свята гора у Вашківцях, на якій з Божого благословення і за вірою людською відбуваються чудотворні зцілення хворих, духовні очищення, щиро прийняла прочан із прикарпатського села.

Бортниківчани побували на Святій Літургії, яку відправляють тут священики-монахи, мали змогу доторкнутися до мощей святих, відчути благодать молитви за зцілення, яку промовляли над людьми монахи…

У давнину духовні прощі до монастирів, до святих місць для українців були великим духовним і святочним дійством, на прощу йшли молитись за здоров'я своїх дітей, усієї родини, за зцілення калік і незрячих, за припинення воєн, за мир на землі. На жаль, у вирі сучасного світу ми часто віддаємося матеріальним благам і рідко згадуємо про світ духовний…

Добра аура святої гори, Служба Божа і щира молитва дали заряд духовної енергії всім, хто відвідав листопадової неділі монастир Святої Анни на буковинській землі.

Галина СЛОБОДЯН,
сільський голова, голова осередку «Просвіти» с. Бортники Тлумацького району

ІЗ КОГОРТИ БОРЦІВ

ВІН ЗА ВОЛЮ УПАВ, ТА НЕ ЗНАЄМО ДЕ…

Над Дністром між пагорбами розкинулось село, немов писанка. Наполегливою нелегкою щоденною працею мешканці його здобували хліб. Не дивно, що Твердохліб – чи не найпоширеніше прізвище на століття. В селі була початкова школа, в якій старанно вчив сільських дітей грамоти учитель Маркіян Яськів і скеровував найкращих з них у гімназію до Станиславова. Нелегко було долати бездоріжжя і переправу через Дністер та все ж у гімназії вчились діти: Твердохліб, Мула, Мазурик, Онищак та інші. В селі діяла церква, в якій парохом був о. Димінський, який повністю віддавався духовному вихованню молоді, дбав про громаду, жив життям парафії, вів боротьбу з алкоголізмом як серед молоді, так і серед ґаздів. У церкві ґазди, які стали пияками, привселюдно присягали на Біблії, що не будуть пити. Але корчма в селі процвітала, ваблячи селян музикою і веселощами.

На допомогу священикові в боротьбі з пияцтвом прийшла молодь.

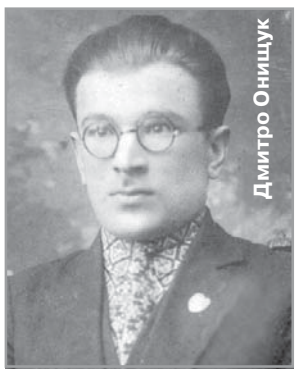
В село з гімназії повернувся юнак Дмитро Онищук, якого виключили за політичну роботу серед гімназистів. Отож Дмитро організував молодь навіть із сусіднього села Золота Липа, які, пов'язавши синьо-жовті стрічки, йшли до церкви в с. Петрилів. Після відправи юнаки йшли додому обідати, а потім сходились в «Січ» на «трясенці» (висохле озеро, поросле зеленою травою). Тут читали нові книжки, розповідали про історичне минуле України, боротьбу за волю, готували вистави для села.

Дмитрові не давала спокою «корчма». Він організовує молодь на «бойкот» корчми. Хлопці постійно чергували неподалік від корчми й не допускали ґаздів до жида. Не маючи прибутку, власник корчми змушений був виїхати з села. Алкоголізм подолали.

Було в селі приміщення читальні «Просвіти», але воно було замале для вистав. Тож Д. Онищук зібрав селян і виступив з пропозицією зібрати кошти на побудову дому «Просвіти» в залежності від кількості морґів землі.

Непросто було методом «народної будови» спорудити такий будинок. Та село працювало, співало, читало, жило, боролось. Заслуги в цьому Дмитра Онищука важко нині оцінити. Він жив, дбав про Народний дім, про вистави, фестивалі. Інші села й собі пробували наслідувати організацію громади на суспільно-корисну працю. При «Просвіті» працювала молодіжна група «Доріст». Це 14–16-літні хлопчаки й дівчата, які займалися спортом і включались у суспільну працю.

Із сусідніх сіл приходили різні молодіжні групи з концертами, спортивними вправами, драматичними виступами. Дуже цікавою була так звана лотерея. Напередодні свят вибрані дівчата чи жінки ходили по ґаздах з проханням дати щось цікаве для лотереї. Робили це з великим гумором, наприклад, давали вінок цибулі, півня чи курку, огірок у пляшці, саморобні речі (сопілка, люлька), цікаву книжку… Зроблені «льоси» продавали за невелику суму. Але «виграний» предмет був причиною дискусії чи гумору.

Дмитро Онищук

Дмитро цілковито присвятив себе громадській роботі. Але настав «золотий вересень» 1939 р. «Просвіту» розпустили. Дмитра Онищука арештували. Закрили в одну з кімнат Народного дому (на другому поверсі). Знаючи всі входи й виходи, він утікає. Вступає в ряди УПА. Воює з зайдами. Сім'ю з трьома маленькими дітьми, одне з яких було ще немовлям, вивозять на Сибір. З ними добровільно поїхала сестра Дмитрової дружини Марія Сахній, яка і врятувала всю сім'ю від голоду й смерті. Дорогою вмирає найменша дитина. Везли їх до місця призначення в Красноярському краї – рікою. Мама дві доби тримала мертву дитину на грудях. В іншому разі її викинули б у воду. Виселили їх у тайзі. Люди викопали землянки й так жили.

У 1947 р. мама з дітьми повертається в свою хату в Петрилів. Але незабаром органи НКВД знову їх вивозять, тепер уже в Казахстан.

Після смерті тирана Сталіна родина повертається в Україну і з донькою Надією поневіряється по хлівах, підвалах. Син Ярусь пішов до тітки в село. Коли ще був на засланні, то питав, чи то правда, що на Україні хліб стоїть на столі й можна їсти, скільки захочеш…

Цю оповідь за спогадами Надії Онищук подаємо як звернення до читачів, людей доброї волі.

Донька Надія, плачучи, згадує свої поневіряння уже в Україні. НКВД не давав їм спокою. Надію взяла за свою якась родина в Станіславі. Вона закінчила сім класів і вступила в Залізничний технікум у Львові. Якось тато з'явився до сина й доньки на 15 хвилин. Забрав сина воювати за Україну. Більше вона батька не бачила. Напевно, тато з сином загинули в бою із зайдами. Зверталась Надія в СБУ: їй відповіли, що не знають, де загинув батько. Тому пані Надія звертається до всіх, кому небайдужа доля тих, хто боровся і страждав від «визволителів зі Сходу» і щось знає про Дмитра Онищука, повідомити редакцію. Особливе прохання до працівників Музею визвольних змагань, які займаються дослідженням славних сторінок боротьби: допомогти знайти сліди геройської смерті її батька і брата.

Підготував ***Михайло РУДКОВСЬКИЙ***

ВІДЗНАЧЕННЯ

НАША НЕНЬКА – УКРАЇНА, НАША МОВА – СОЛОВ'ЇНА

Під такою назвою в Народному домі «Просвіта» класний керівник 4-А класу ЗШ № 7 м. Івано-Франківська просвітянка Віра Созонівна Озарків зі своїм класом організувала й провела свято української писемності та мови.

Свято рідної мови у «Просвіті»

Кожен учень був учасником святкового дійства. Діти декламували вірші й співали українські патріотичні пісні. Хор хлопчиків натхненно виконав пісню «Рідне слово». В перебігу свята звучало багато пісень про рідну мову у виконанні учнів та солістів класу і вихованки Клубу обдарованих дітей НД «Просвіта», учениці католицької школи ім. Василія Великого Вікторії Бриндзей. Під керівництвом учительки Вікторії Костянтинівни Никитюк танцювальні номери виконували Ганнуся Пилипчак, Тоня Буній, Юлечка Іванів, Ганнуся Зінько, Таня Служинська і Яна Геленко.

У підготовці учнів, оформленні сцени брала активну участь практикант – студентка факультету початкових класів Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника Тетяна Тисяк. Від обласного та міського об'єднань «Просвіти» вітала учасників автор цих рядків. Вона наголосила, що саме завдяки домаганням Всеукраїнського товариства української мови імені Тараса Шевченка, його голови Павла Мовчана ще з 1996 року маємо узаконене тодішнім Президентом Л. Кучмою державне свято.

Любити й шанувати українську мову та читати книжки, виставку яких представила в залі міська дитяча бібліотека, закликала у своєму виступі бібліотекар Тетяна Михайлівна Назарук. Водночас подякувала класному керівникові Вірі Озарків за те, що її учні є не тільки активними читачами бібліотеки, але й беруть участь у різних заходах книгозбірні.

Учасники дійства мали змогу оглянути тематичну виставку творчих учнівських робіт і малюнків про рідну мову. Представлена була і виставка книг українських письменників у вишиваних обкладинках лауреатів премії імені Марійки Підгірянки Наталії Синиці та Діани Говери та плакатів мовно-мистецької акції «Українська мова – краса і сила», автором якої є Ірина Фаріон.

Свято вдалося, батьки дякували за те, що дітям з початкових класів прищеплюють любов до рідного слова, рідної мови, України.

Подяку за чудове свято висловили директор школи Марія Попович і вчителька Віра Озарків, насамперед, учителям співів і танців – за активну участь у проведенні свята, батькам вихованців школи та міській і обласній «Просвіті», працівники яких долучились до організації заходу.

Наталія СИНИЦЯ,
відповідальний секретар ІФ МО ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка

* * *

З нагоди Дня української писемності та мови учні ЗШ № 16 спільно з «Просвітою» провели загальноміське свято «Мово рідна, квітуй і шануйся». На нього були запрошені працівники управління освіти, члени товариства «Просвіта», вчителі та учні шкіл міста.

Свято готували вчителі української мови та літератури Г. Д. Алєєва, М. М. Путько, О. М. Котюк, С. Д. Бабак, О. М. Горін, вчителі музики – Н. Г. Дідик, образотворчого мистецтва – Н. М. Бахмат, трудового навчання Л. В. Гурська, інформатики – Я. Б. Павленюк.

З привітальним словом виступила поетеса, член Правління міської «Просвіти» Л. Ю. Гаврилів. Вірш «Молитва до мови», з якого почалося свято, налаштував усіх на високу духовність, його прочитала Крістіне Галстян. Урочистості заходу надала сценка «Богиня мудрості» (учасники – Вікторія Коритко, Юрій Маньковський, Любомир Тернівський).

Зворушливо звучали монологи Тараса Шевченка у виконанні Богдана Микицея, Нестора Літописця у виконанні Андрія Фундюра та діалог Кирила і Мефодія у виконанні Романа Лилича та Романа Шкварка.

Справжньою родзинкою був балет «Вальс годинників» у виконанні Мар'яни Ступар і Христини Канюс, а також танець «Козачат» (учні 3-го класу). Неабияке враження на глядачів справила сценка із п'єси «Наталка Полтавка». Роль Наталки виконувала Мар'яна Ступар, Возного – Андрій Студзінський. Присутні у залі були зачаровані голосом солістів Владислава Тернового, Мар'яни Боднар та Олександри Менько, які виконували пісні про мову. Багато цікавої інформації про походження української писемності й мови донесли до слухачів ведучі свята Христина Шекета, Ольга Прусак, Роман Надрага, Василь Федоришин.

У залі панувала святкова атмосфера. Сцена прикрашена вишитими рушниками, висловами про мову. Запрошені мали змогу ознайомитися із виставкою книг з вишитими обкладинками, автором яких є Наталія Синиця.

Марія ПУТЬКО,
голова осередку «Просвіти» ЗШ № 16

ВШАНУВАННЯ

ЧУТИ КРУ, КРУ, КРУ...

Десь іздалека відлунювало тужливе курлюкання... Дивно, адже журавлі давно вже відлетіли у теплі краї. А в стінах Народного дому «Просвіта» журавлі оживали у кожній пісні, у кожному рядку. 18 листопада тут відбулася мистецько-літературна академія, приурочена 140-ій річниці великого митця, великого українця Богдана Лепкого.

Зі словом про славного сина Поділля виступила професор Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника Ольга Слоньовська. Вона повіла таку бувальщину, що навіть Іван Франко не міг пробачити Богданові, що громадськість Опілля спорудила йому в живці Черча віллу Богданівку, в якій він щоліта відпочивав із родиною. До речі, її нині нарешті вирішили відбудувати. Дякуємо Тобі, Господи!

Ще пані Слоньовська справедливо назвала гетьмана Мазепу найвидатнішим з українців. Адже він замість спочивати і набувати маєтків вирішив боротися проти загарбання України москалями. А я додам: краяни, прочитайте хоча б сторінку Лепкового славнозвісного твору про Мазепу – і серце спонукатиме вас щось зробити для нашої багатостраждальної України.

А візьміть у руки «Казку мойого життя» і зрозумієте, що ця книжка є найкращим порадником для виховання дітей. Адже тільки культурні, інтеліґентні, вихована люди зможуть збудувати міцну державу, якої так прагнув Богдан Лепкий.

Словом, усі його твори сповнені глибокого патріотизму й великої любові до рідного краю. Якби діти й дорослі більше цікавилися творчістю Богдана Сильвестровича, його особистістю зокрема, то в нашій країні не бракувало б патріотів.

Віддали шану великому мазепинцю Михайло Кривень, Світлана Суховій та інші співаки й читці. Та найбільше вразила народна самодіяльна капела «Сурма» з медуніверситету під орудою В. Савчука, яка почала свято знаменитою «Чуєш, брате мій...»

Виховуймо своїх нащадків на творах найбільшого українця, шанувальника Мазепи, і вони будуть любити й знати рідний край, Україну.

Михайло РУДКОВСЬКИЙ

ПОСТАТІ

МИКОЛА САБАТ: ЖИТТЯ ПОЗА ГІМНАЗІЄЮ

Одним із засновників і першим директором української гімназії у Станиславові був Микола Сабат. Його праця на цій посаді забирала багато сил і часу, бо директор, як кажуть, був на своєму місці. За період його керівництва Станиславівська гімназія стала одним із найпрестижніших навчальних закладів такого зразка у всій Галичині. Проте, з другого боку, це був звичайний чоловік, який мав свої захоплення, особисте життя, хоча він так і не створив сім'ю, мав родину і далеких родичів. Яким було життя М. Сабата поза гімназією ми спробували простежити у публікації.

Микола Сабат походив зі священичої сім'ї. Його батько Євген Сабат (18.03.1841–20.11.1903) на час народження сина працював сотрудником в обертинській церкві. Він так і перебивався непостійними заробітками спершу у Тлумачі, згодом – у Нижневі й Тисмениці, поки нарешті не отримав у 1882 році добру парафію у Тисменичаних Надвірнянського деканату. На той час Миколі виповнилось п'ятнадцять років і він після закінчення польській гімназії у Станиславові вступив на філологічний факультет Львівського університету, який закінчив 1894 року. Згодом М. Сабат повернувся на Прикарпаття і влаштувався на роботу викладачем до польської гімназії.

Коли помер батько, мати Миколи, вдова по священику, Емілія Сабат переїхала жити до Станиславова. Вона була жінкою освіченою, розумною та активною у громадському житті краю. Недарма знаходимо її ім'я у списку перших членів «Товариства руських жінок», заснованого Наталею Кобринською у 1884 році. Вона також хазяйнувала у домі, бо майбутній директор не мав коли цим займатися.

Цікаво, що у вересні 1914 року, коли Станиславів окупували російські війська, окремі російські офіцери бували в домі М. Сабата. Вони цікавилися життям гімназії, а один із них – генерал і письменник (прізвище, на жаль, встановити не вдалося) навіть подарував для гімназійної бібліотеки кілька книжок. Був у домі Сабата і полковник Н. Колодій, який командував загоном кубанських козаків. Він уже тоді не приховував свого українського походження, а пізніше, уже в 1918 році в Одесі, в чині генерала, командував Одеським корпусом. Цікаво, що кубанські козаки під час походу співали чудові українські пісні, з місцевим населенням поводились чемно, не грабували, а інколи, передусім у селах, допомагали бідним людям.

Щоправда, у січні наступного року російські окупанти заарештували М. Сабата і ще кількох свідомих українців і посадили у міську тюрму Діброва. Директора української гімназії так само, як і інших заарештованих, могли заслати до Сибіру. Проте, коли запротестували гімназійні учні, директора звільнили. Щоб вдруге не мати справи із зайшлими до міста москалями, М. Сабат у 1916 році виїхав на деякий час до Відня. Тут він вів гімназійні курси для січових стрільців і галичан – вояків австрійської армії. Також, живучи у столиці Австрії, М. Сабат працював над коментарем до «Кобзаря» Т. Шевченка, який згодом був виданий у НТШ, і розробив детальний план розвитку шкільництва у Галичині на замовлення уряду ЗУНР. У побуті у Відні він був прстим і невибагливим. Його учні, які теж були в еміґрації, часто зустрічали на вулиці свого директора. Вони навіть думали, що він їх не впізнає. Яким же було їхнє здивування, коли М. Сабат не тільки їх упізнавав, але й знав їхні імена та прізвища. Осип Левицький, сотник УГА, згадував, що з директором Сабатом він і його друзі часто ходили купатися на Гонзегойфель. Там вони складали плани повернення на Батьківщину.

Микола Сабат перебував в еміґрації до листопада 1921 року, доки польське міністерство освіти у Варшаві дозволило йому знову обійняти посаду директора гімназії у Станиславові. Тоді він повернувся додому.

У рідному місті М. Сабат вважався одним із найшанованіших громадян. Про це яскраво засвідчує той факт, що коли єпископ Г. Хомишин хотів провести у своїй єпархії реформу календаря, місцеві політичні кола зустріли її з певною осторогою. Комітет, який розглядав цю проблему, вирішив, що вона є недоречною у час соціально-політичних потрясінь і вирішив повідомити владику про неґативні наслідки здійснення календарної реформи. Наступного дня делеґація місцевої західноукраїнської ради у складі адвоката Лева Бачинського, нотаря Лева Гузара, залізничного урядника Івана Мирона та директора гімназії Миколи Сабата вручила єпископові офіційний лист із вимогами відкласти реформу.

Ще одне цікаве захоплення д-ра М. Сабата – археологія. Свого часу, коли ще був молодим учителем, він провів більш ніж півроку на студіях грецької археології у Афінах, перегодя – такий же час на студіях археології у Римі. За результатами тих студій М. Сабат написав габілітаційну працю, яку видала Краківська Академія наук. Цікаво, що античну археологію він викладав і у Вільному українському університеті, що дотепер існує у Мюнхені. До речі, М. Сабат був одним із засновників цього закладу. Також директор Станиславівської гімназії обирався членом-кореспондентом Краківської Академії наук.

Захоплення археологією спричинювало до того, що М. Сабат майже щороку, переважно навесні, організовував поїздки до Італії, щоб бути в курсі нових наукових досліджень у цій галузі. У таких поїздках, організованих директором, часто брали участь учителі української та польської гімназій, місцева інтеліґенція та окремі найкращі учні. Це дозволяло нашим краянам запізнати давню історію, про яку вони дізнавалися тільки з книжок.

Одну з таких поїздок описав у своїх спогадах «З-над Дністра на канадські прерії» Тимофій Мацьків, якого з родиною М. Сабата пов'язало одруження з сестрінкою директора Іриною, дочкою судді Володимира Іваницького та Марії з Сабатів. До речі, ці спогади, видані у Едмонтоні 1963 року, є цінним джерелом для вивчення історії краю першої половини XX століття. Зазначмо, що за цією книгою ми змогли з'ясувати, що у М. Сабата був щей брат, який працював адвокатом у Косові.

Також Т. Мацьків детально описав смерть свого дядька, яка для багатьох краян тоді була загадковою. Справа у тому, що навесні 1927 року М. Сабат одержав призначення на посаду директора Львівської академічної гімназії. Можливо, він ніколи б не залишив Станиславів, але у 1926 році він дуже важко переніс хворобу серця. Погоджуючись на переїзд до Львова, він хотів мати опіку львівських лікарів-кардіологів, яких у Станиславові не було. Однак це його не врятувало. Як пише Т. Мацьків: «У серпні 1930 року спіткала нас велика прикрість. Наш дядько директор д-р М. Сабат поїхав на вакації до свого кузина о. Івана Винницького, пароха села Залісці коло Ходорова. То був рік горезвісної «пацифікації», себто знущань польського війська і поліції над мирним українським населенням Східної Галичини. Це була відплата за деякі терористичні акти Організації Українських Націоналістів.

Одного дня по відомому випадку під Бібркою, поліція з'явилась у приходському домі о. Винницького і зробила ревізію. Знайшла револьвер у студента медицини М. Хомина, який був стало у товаристві дядька Сабата, щоб йому давати застрики для підтримки хворого серця. Дядько мав дозвіл від поліції на ношення револьвера у власній обороні, бо попереднього року оунівці зробили напад на його дім.

Уже в Канаді я довідався від одного учасника цього наскоку, що напад мав за ціль опорожнити гімназійну касу, а не нападати на директора. Однак напасники обрали дорогу через приватне мешкання директора, в якого були прогнані, а всі ознаки вказували, що нападники не мали на меті особу директора. Тому поліція дала директорові револьвер для власної оборони. Однак у час «пацифікації» поліцаї знайшли револьвер у Хомина і, очевидно, хотіли його арештувати як саботажника. Вияснення дядька не допомагали. Він, хвора на серце людина, так знервувався, що дістав удар серця і на очах поліції помер. Дядькові як жертві «пацифікації» громадянство справило величний похорон у Залісцях, а потім – у Станиславові, де його поховали у родинній гробниці на міському цвинтарі».

На жаль, це поховання одного з найповажніших свого часу жителів міста Миколи Сабата було знищене у часи руйнування старого міського цвинтаря радянською владою на початку 80-их років минулого століття. Проте збереглася світлина цього поховання і за бажання дирекції сучасної Івано-Франківської гімназії № 1 та відповідних органів міської влади її цілком можна відновити. Таким чином ми б зберегли пам'ять про відомого громадського та освітнього діяча, могли б помолитися на його могилі, поставити квіти. Своїм непростим, але таким активним життям Микола Сабат на це дійсно заслужив.

Іван ДРАБЧУК, *співробітник Національного заповідника «Давній Галич»*

У ПОШУКУ ПРАВДИ

ЕКСЛІБРИС ПРОФЕСОРА, або ІНТРИҐУЮЧА ІСТОРІЯ З БАГАТЬМА НЕВІДОМИМИ

У букіністичній крамниці трапилося кілька книжок, виданих у Ляйпциґу та Берліні протягом 1890–1924 рр. Зокрема, твори античного періоду в перекладі німецькою мовою. Та суть не в цьому – розгорнувши одну з них, я був вражений іншим: між сторінками зберігся аркуш паперу зі шкільного зошита, на якому чорнилом, акуратним почерком було виведено «Шкільна вправа Ч. 2...» датована 12 березня 1942 року. Були ще нотатки, зроблені олівцем, образок, але найбільший сюрприз чекав на форзаці обкладинки – чіткий відбиток простого «екслібрису» першого попереднього власника: «Юліян Чайківський. Професор гімназії». Нижче чорнилом виведений ще один підпис: «Чайківський Богдан».

(Продовження. Поч. у № 45, 46)

З ПЛЕЯДИ УКРАЇНСЬКИХ ПРОСВІТИТЕЛІВ

Другий **Юліа(я)н Чайківський** (1882–1960) – науковець, педагог, член Українського педагогічного товариства. Професор Станіславської гімназії, перед тим працював у Львові. Саме тут нитка пошуку вивела до туго затягненого вузла: має місце одна згадка про те, що «...у Станіславі українська адміністрація взяла владу уже 2 листопада 1918 р., коли головою міської управи став (міський комісар) Чайківський Павло, професор гімназії. Крім того, в тих же спогадах Івана Ставичного «Станиславівська "Просвіта" 1918 року» (Альманах Станиславівської землі. – Нью-Йорк–Торонто–Мюнхен, 1975) знаходимо згадку вже про двох (!) професорів Чайківських водночас.

Виявляється, перші після закінчення воєнних дій 1914–1918 років загальні збори філії товариства «Просвіти» у Станиславові відбулися 1 квітня 1918 року в міській залі товариства «Бесіда» з участю близько двохсот учасників. Відкрив збори після чотирирічної перерви відомий громадський діяч Лев Бачинський (1872–1930), який був заступником голови виділу «Просвіти» у Станиславові ще до війни.

Перше засідання новообраного правління товариства відбулося 5 квітня 1918 року в такому складі: професор Микола Лепкий – голова, **професор Юліан Чайківський – заступник голови,** Іван Ставичний – секретар, **професор Павло Чайківський – скарбник,** Микола Паранкевич – бібліотекар, доктор Лев Бачинський, священик о. Василь Пік і Мартин Королюк – члени та Яків Остап'як – заступник члена виділу.

У матеріалах Трудового конґресу України (відбувався 23–28.01.1919 р. у Києві), що був навіть вищим законодавчим органом УНР, згадується те, що одну з комісій з підготовки законопроектів (бюджетну) очолив Чайківський (ініціали не вказані). Важко сказати, про якого Чайківського мовиться – та підстави все таки є: на правильність версії вказує те, що одночасно головою комісії з питань закордонних справ ТКУ став Л. Бачинський. Серед членів Ради Директорії УНР теж зустрічається прізвище Чайківський.

Особа на прізвище **Чайківський** згадується в листуванні Івана Зілинського з Кирилом Студинським. Обидва – видатні українські мовознавці, літературознавці, фольклористи. І. Зілинський вклав багато праці в дослідження Лемківщини. Викладав у Станіславській гімназії **українську, німецьку та латинську мови.** Кирило Студинський товаришував з Петром Франком. Авторитетний громадсько-політичний діяч у жовтні 1939 р. був обраний головою Народних зборів Західної України, згодом – депутатом Верховної Ради УРСР 1-го скликання (1940). В тому ж році загинув за невідомих обставин (ймовірно, підступно, без слідства та суду, знищений НКВС).

У двох листах-автографах (перший датований 29.12.1907 р., другий – першими днями 1908 р.) згадується Юліан Чайківський, але як викладач кафедри української літератури університету у Львові (нині – Львівський національний університет, кафедра української літератури ім. Академіка М. Возняка. З 1899 по 1939 рр. саме цю кафедру очолював Кирило Студинський, після нього – з 19 жовтня 1939 р. – Михайло Возняк).

Ці вчені мужі залишили по собі вагомий науковий доробок, виплекали цілу плеяду мовознавців-україністів. Один з їхніх учнів, професор Юліан Редько, згадував: «Учителем, що розбудив у мене любов до української літератури й мови, був професор Юліан Чайківський. Немолодий уже й слабкого здоров'я, але незвичайно працьовитий... викладав чудово. Мені ніколи не доводилося слухати таких прекрасних лекцій з української літератури, як лекції професора Юліана Чайківського. Українську літературу він подавав на широкому тлі світової літератури». Вагаюсь, чи варто говорити про нього, як про третього професора Юліана Чайківського.

Звертає на себе увагу, що серед тодішніх гімназійних викладачів було чимало відомих учених з науковими ступенями, що позитивно позначалося на рівні підготовки учнів. Дослідники занотували спогади гімназистів тих часів. Так, Роман Басараб із Дзвиняча згадував: «У Станіславській гімназії викладали: проф. Никифоряк, Ростинський, проф Ліськевич, Юліан Чайківський, Фольсер, Плячек, Смолинський, Лісинецький, о. Микитюк. Іспити «здавав у вишиваній сорочці, проф. Плячек за то більше "добре" не ставив». Гімназія мала контакти з німецькими навчальними закладами і не підтримувала зв'язків з польськими гімназіями. Зі спогадів Богдана Дейчаківського з Ямниці дізнаємось, що в 1921 р. українською гімназією в Станіславі опікувався професор Слободяник, директором був Юліан Чайківський.

Не менш цікавими є спогади Марії Клавдії Басараб, 1923 р. н., котра згадує таке: «...до 1939 р. вчилася в Станіславі в польській гімназії... За радянців пішла до 9 і 10 класу, товариство мала українське. В класі було 2 комсомольці-східняки і один наш, але він не "стукав"... Про педсклад: спочатку російську мову вчив Онищенко, потім – син Івана Франка Тарас. На уроках кидав антидержавні репліки, по школі говорив тільки по-українськи...».

Великий вплив на учнівську молодь мали українські національні громадські організації «Січ», «Луг» і «Пласт». Кожен скаут намагався на все життя залишатися вірним винесеним з «Пласту» ідеям. Верховна пластова команда в 1928 році нагородила ряд осіб відзнаками цієї скаутської організації. Серед нагороджених **«...професор д-р Кирило Студинський,** Антоній Свойсік (провідник Пластового уладу в Чехословаччині), директор гімназії «Рідної школи» в Рогатині **Микола Чайківський** та інші особи». Всі вони були нагороджені «Свастикою вдячності». Цією відзнакою нагороджували осіб, які були поза Українським пластовим укладом, але своєю працею та фінансовою допомогою зробили великий внесок у розвиток «Пласту». До речі, в 1930 році таку відзнаку «Пласту» отримав митрополит Андрей Шептицький.

Мова може йти про **Миколу Андрійовича Чайківського** (02.01.1887–07.10.1970), математика, педагога, родом з Бережан. В 1929 року вчений погодився, на пропозицію української громади переїхати на вакантну посаду професора математики в Інститут народної освіти в Одесу, де в 1933 році був арештований і засуджений до 10 років ув'язнення за сфабрикованою справою Української військової організації Скрипника.

Михайло АНДРІЙОВИЧ,
член Національної спілки журналістів України, член історико-просвітницького товариства «Меморіал»

(Далі буде)

ЩО НА СЕРЦЕ ЛЯГЛО…

БО ЧАС ВЖЕ ЗБИРАТИ КАМІННЯ

Ми – стадо, ми – стадо, ми – стадо?..
Пасе нас чужинський чабан,
Ми – раді, ми – раді, ми – раді,
Як шлунок – тугий барабан.

І – марно, і – марно, і – марно,
Що знов на заклання ведуть,
Нам – гарно, нам – гарно, нам – гарно,
Коли нас штовхають і б'ють.

Чи кредо твоє – мазохіста,
І вакуум – в душах, в серцях?
Невже тільки пити і їсти –
Така в українців мета?

А як же історія славна,
Героїв звитяжні бої,
Настусі твої, Ярославни,
І київські руські князі?

А як же Петлюра, Бандера –
Мов пасинки, стали тепер?
Народе! Ти став людожером,
Ти вже і героїв пожер?

Народе, отямся, отямся!
Вмочи своє личко в росу,
Ти вже аж по вуха продався
За м'ясо гниле й ковбасу!

Згадай свої силу і вміння,
І злети крилаті увись,
Бо час вже збирати каміння
Розкидане кимось колись…

Згадай свої подвиги ратні,
Коріння шляхетних родів.
Дивись – ще палає багаття,
Як осторога дідів!

Онуки! Онуки! Онуки!
Прокиньтеся! Збудіть свою кров,
Не пхайте ні ноги, ні руки
В замок проржавілих оков!

Лідія ПІДВИСОЦЬКА

КОНФЕРЕНЦІЇ

ВСЕСВІТНЯ СПАДЩИНА НА ПРИКАРПАТТІ

В Івано-Франківському університеті права імені Короля Данила Галицького пройшла студентська наукова конференція «Всесвітня спадщина в Івано-Франківській області». Її провели в рамках проекту «Всесвітня спадщина», який проводить Міжнародна організація «AIESEC» за підтримки управління культури, національностей та релігій Івано-Франківської облдержадміністрації, Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького та туристичної фірми «Карпатія Галич-Тур».

З доповідями виступили головний спеціаліст відділу охорони культурної спадщини та музейної справи управління культури Андрій Чемеринський та викладачі, які допомагали студентам у дослідженнях – доцент кафедри містобудування університету права імені Короля Данила Галицького Зеновій Соколовський і викладач кафедри туризмознавства і туристичних спеціалізацій Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника Надія Кіндрачук.

Ішлося про значення сакральної архітектури і важливість діяльності ЮНЕСКО.

На конференції виступили студенти Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника, які досліджували культурну та природну спадщину нашого краю – Світлана Кирик, Ярослава Головата, Ростислав Юрків, Ірина Грушецька, Олег Скриник, Тетяна Самсін; Національного технічного університету нафти і газу – Лілія Фаринюк, Вікторія Фішева, Оксана Буряник, Богдан Гуменюк; Інституту менеджменту та економіки «Галицька академія» – Мар'яна Костів і Світлана Чуприніна; Університету права імені Короля Данила Галицького – Олександр Балацко; Львівського національного університету імені Івана Франка –Ганна Анастасія Мельничук.

На конференції були представлені дослідження студентів щодо двох природних і десяти архітектурних об'єктів. Серед природних були представлені Дністровський каньйон і Чорногірський хребет. Студенти, які їх досліджували, розповіли про їхню унікальність. Зокрема, наголосили, що Дністровський каньйон є найбільшим у Європі.

Щодо архітектурних об'єктів, то студенти досліджували найстаріші церкви. Нагадаємо: у січні до Списку номінантів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО був поданий проект «Дерев'яні церкви Карпатського реґіону України і Польщі». Із 16 святинь вісім – українських. Серед них – церква Святого Духа у Рогатині й церква Різдва Пресвятої Богородиці у с. Нижній Вербіж Коломийського району.

Тепер склали список десяти найцікавіших і найстаріших церков області: церква Св. Миколая (с. Кліщівна Рогатинського району), церква Святого Духа (м. Рогатин), церква Св. Миколая (с. Чесники Рогатинського району), церква Благовіщення (м. Коломия), костел Непорочного Зачаття Пречистої Діви Марії (м. Городенка), церква Св. Василія Великого (с. Черче Рогатинського району), церква Різдва Пресвятої Богородиці (м. Тисмениця), Домініканський костел (с. Чернелиця Городенківського району), костел – Станіславська колеґіата (м. Івано-Франківськ), церква Різдва Пресвятої Богородиці (с. Нижній Вербіж Коломийського району).

16 листопада результати досліджень були представлені на Міжнародному молодіжному форумі у Києві.

А. Ч.

КНИЖНИК

«ОСТРОВИ ПАМ'ЯТІ» – НА ЖИТТЄВІМ ШЛЯХУ

Систематична з'ява нових книг письменника і краєзнавця Володимира Морозюка – не дивина. Краяни зачитуються його розвідками нашої давньої і недавньої історії і долями особистостей, які її творили, коротко укладуваними у його «Пом'яниках», кількість яких невдовзі сягне півтора десятка у бібліотеці журналу «Краєзнавець Прикарпаття». Та щойно з'явилось нове трьохсотсторінкове видання дослідницьких есеїв і спогадів Володимира Морозюка «Острови пам'яті». Як зазначено в анотації, це своєрідний альманах, уладнаний до 75-ліття письменника, журналіста, історика-краєзнавця, лауреата обласної пам'яткознавчої премії ім. І. Вагилевича. Книга об'єднала в собі в'язанку художньо-документальних нарисів, замальовок, жмут спогадів-есеїв, статей, нотаток із народознавства, літературно-мистецького краєзнавства Прикарпаття, Запоріжжя, Далекого Сходу – Приморського краю і Чукотки. Видання багато ілюстроване світлинами.

Справді, в уяві читача немовби з далекого виднокраю – із «лункої тиші віків», як писав Борис Антоненко-Давидович, зримо вириснуть у часі й просторі картини буревійних років-десятиліть, образи забутих попередників із їхньою щербатою долею і зараженими

душами – письменників, митців, учених, мандрівників і громадсько-політичних діячів. Він разом з автором пройде його життєвими дорогами, якими ходили й проходили покоління українців – наших попередників, українські аргонавти. А це – Далекий Схід і Зелений Клин на ньому, і несходжений Сибір, і вічно холодна Чукотка… Саме тими просторами водила життєва доля автора. І, згадуючи ті шляхи, Володимир Морозюк веде ними читача.

Цікаво, у рельєфних деталях описуючи життя і побут військовослужбовця, якого за велінням вищого керівництва посилали на нелегкі випробування. Але офіцерська служба і побут – то лише антураж глибинних розвідок долі українців, щире зацікавлення життям корінних етносів півночі й насамперед Чукотки, їхньою історією, епосом, леґендами і переказами. І це зацікавлює настільки, що й сам переймаєшся цією проблематикою. Бо ж коли ще і де можна прочитати про це.

А втім не переповідатиму оповідки пана Володимира. Їх потрібно просто читати. І вони варті того. Оскільки до ювілею автора ще далеко, то є надія, що до того часу він обов'язково ще щось цікаве створить.

Богдан ВІВЧАР

ПРОЕКТИ

ВИХОВУЄ «СУЗІР'Я»

Перша телевізійна студія на Прикарпатті «Тисмениця», яку 1990-го створив і дотепер очолює член НСЖУ Володимир Струк, ледь не з перших днів своєї роботи транслює передачі, в яких з мікрофоном працюють діти. Згодом утворився гурток юних журналістів, який діє в Тисменицькій спеціалізованій школі вже одинадцять років і називається «Дитяча інформаційна ліґа (ДІЛ) «Сузір'я». Сьогодні цей колектив (керівник – Богдан Нагорняк), знають далеко за межами України.

Гурток працює в чотирьох напрямках. Один із них – телебачення. Випущено понад 130 телепрограм «Дитяча ТСН». А це – майже 550 сюжетів, п'ять фільмів.

Дитяча ліґа «Сузір'я» – володар гран-прі, дворазовий лауреат і триразовий дипломант Міжнародного фестивалю аудіовізуальних мистецтв «Кришталеві джерела» (2009–2011), дипломант X Міжнародного фестивалю дитячої творчості, телебачення та преси «Золота осінь Славутича» (2003), триразовий лауреат, володар спеціального призу та дипломант Міжнародного телевізійного фестивалю «Дитятко» (2010–2012, м. Харків), лауреат Всеукраїнського фестивалю дитячих колективів «Золоте курча» (2011, м. Алупка). Колектив відзначений дипломом Національної спілки кінематографістів України.

Другий напрямок роботи – прес-центр, який займається випуском шкільної газети «Ластівка», бере участь у творенні обласної дитячої газети «12 балів». Тісно співпрацює з колективом районної газети «Вперед», яка стала інформаційним партнером дитячого прес-центру.

Третій напрямок роботи в дитячій лізі – релігійний гурток шанувальників Анни де Гвіньє. Діти вивчають життя святих дітей з цілого світу. Учасники релігійного гуртка опублікували дві «Хресні дороги очима дітей», одна – з власними новими стаціями. «Сузір'я» тісно співпрацює із церквами міста: Святого Миколая, Святого Архістратига Михаїла, Різдва Пресвятої Богородиці, а також із Місійним згромадженням святого апостола Андрія. Твори дітей друкувалися у Франції, зокрема, в паризькому виданні «Листи друзів Анни де Гвіньє». З ініціативи гуртка і за сприяння французького видавництва «Тріумф» в Україні видали книгу «Секрет неслухняної дитини. Преподобна Анна де Гвіньє».

Цей напрямок роботи набув неабиякої популярності. Приємно, що приклад тисменицьких школярів наслідують в інших навчальних закладах, церквах. Гурток шанувальників Анни де Гвіньє ДІЛ «Сузір'я» побував у Зарваниці, Гошеві, Погоні – відомих культових місцях Західної України. Тут діти відправляли Хресні дороги. Разом з ними молилися й паломники. Молилися за кращу долю України.

Четвертий напрямок – прем'єр-група: обдаровані діти вчаться виступати на різних заходах як ведучими, так і учасниками. Ольга Карп'юк, колишня учасниця ДІЛ «Сузір'я», тепер ведуча всіх заходів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Христина Микитин, Юлія Щербіна вирішили пов'язати своє життя із журналістикою, навчаються у київських вишах.

Усі члени «Дитячої інформаційної ліґи «Сузір'я» тепер навчаються в школі журналістики обласної організації НСЖУ. Майбутнє телебачення, на думку цих дітей, має бути чистим від насилля і розпусти, бойовиків і цинізму; воно повинно бути високопрофесійним і корисним для суспільства.

За повідомленням Івано-Франківської ОО НСЖУ

ФІЛАТЕЛІЯ

ВШАНУВАЛИ ДМИТРА ВІТОВСЬКОГО

Виповнилося 125-років нашому краянину, відомому державному та військовому діячеві Дмитрові Вітовському. У вшанування та популяризацію його постаті зробили внесок і колекціонери-філателісти, які з цієї нагоди видали цікаву поштову продукцію (конверти). Щоправда, ця продукція не відноситься до державних офіційних поштових випусків, а є так званими клубними конвертами – що не відбилося на їхній якості, і вони вже тепер можуть поповнити будь-яку філателістичну колекцію, або бути в експозиції музеїв.

Загалом з нагоди 125-річчя з дня народження Д. Вітовського видали 5 ювілейних конвертів; 3 – за авторством івано-франківських колекціонерів; 2 – львівських.

Одним з ініціаторів видання пропам'ятного конверта є іванофранківець Євген Когут. Він у видавництві «Місто-НВ» видав цікавий зразок. На лицьовій стороні розміщене зображення – художньо виконаний портрет Д. Вітовського (який був частиною Всеукраїнського проекту «Видатні українці у світі») на фоні липневої світлини 1915 р., яка фіксує вступ УСС у родинне село Д. Вітовського – Медуху. На звороті конверта напис: «Дмитро Вітовський (1887–1919) – один із організаторів Листопадового зриву 1918 р., Державний секретар військових справ ЗУНР, полковник Української Галицької Армії».

Ініціатором видання ще двох конвертів є іванофранківець Ярема Тимків. Він зміг втілити свій колекціонерський задум за сприяння Івано-Франківського музею визвольної боротьби. На одному з конвертів зображений пам'ятник до 85-річчя ЗУНР (споруджений на кошти В. Войцюка, скульптор – В. Довбенюк), що був відкритий 1 листопада 2003 року. На світлині виокремлений горельєф Д. Вітовського, який розташовується в одній зі споруд пам'ятника. На другому конверті авторства Я. Тимківа зображений пам'ятник Д. Вітовському у с. Медуха Галицького району. Обидва конверти містять напис: «Дмитро Вітовський. 125 років від дня народження».

Член Львівської організації філателістів Андрій Пилюх спільно з керівниками області та району (Р. Іваницьким, Г. Івасишином та П. Стрембіцьким) здійснили погашення двох спеціально виготовлених конвертів з маркою, створеною для увічнення цієї події. За сюжетами ці конверти ідентичні сюжетам авторства Я. Тимківа – з тією відмінністю, що зображення Д. Вітовського і пам'ятника йому у с. Медуха розміщені на фоні прапора УСС. Також львів'яни виготовили штемпель із зображенням Дмитра Вітовського, щоправда він містить незначну похибку – військові нагороди нашого земляка розміщені не за правилами австрійського війська (повинні бути з лівого боку мундира, а на відтиску – з правого).

Всі конверти іванофранківських авторів виконані в кольорі (два львівські – чорно-білі) і є оригінальними за дизайном. Поштова продукція франківців погашувалася спеціально виготовленим до цієї нагоди поштовим штемпелем, який при відтиску залишає на конверті зображення пам'ятника у с. Медуха і напис «1887–2012. 08.11.2012, с. Медуха Галицький р-н». Погашення здійснювало пересувне відділення поштового зв'язку № 1, (м. Галич ЦПЗ № 6). Львів'яни погасили свої конверти у поштовому відділенні № 1 м. Галича офіційним штемпелем, а також додатковим – Національного заповідника «Давній Галич».

Нагадаємо, що кількома роками раніше, у 2007 р., було офіційне державне поштове видання, присвячене Д. Вітовському. Це був конверт до 120-річчя з дня його народження. Видавцем стали УДДПЗ «Укрпошта», видавництво «Марка України». Художник Георгій Варкач мистецьки опрацював військове фото нашого краянина для цього конверта. Напис на конверті «Д. Вітовський (1887–1919), військовий і державний діяч». І хоча наклад цього конверта був великий (403 000 примірників) – вже зараз він є філателістичною рідкістю.

Залишається порадіти з того приводу, що колекціонери як суспільно активні громадяни зберігають пам'ять про визначних діячів нашого краю і популяризують їхній життєвий чин. А колекції, як відомо, є одним зі способів збереження історичної пам'яті.

А. Ч.

